

СУДОВА ПРАКТИКА

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ч. 6 ст. 1176 ЦК шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок іншої, ніж передбачена частинами 1–5 цієї норми, незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, відшкодовується на загальних підставах.

Під час вирішення спорів про відшкодування шкоди за статтями 1166, 1167 ЦК доказуванню підлягає: факт спричинення шкоди, протиправність дій заподіювача шкоди і його вина, причинний зв'язок між протиправною дією та негативними наслідками. Відсутність хоча б одного з таких елементів виключає відповідальність за заподіяння шкоди. Деліктна відповідальність за загальним правилом настає лише за наявності вини заподіювача шкоди.

При цьому в деліктних правовідносинах саме на позивача покладається обов'язок довести наявність шкоди та її розмір, протиправність поведінки заподіювача шкоди та причинний зв'язок такої поведінки із заподіяною шкодою.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 23 грудня 2015 р.

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом Ф.Н.В. до прокуратури Одеської області, Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області про стягнення майнової та моральної шкоди завданої незаконними діями органів прокуратури за касаційною скаргою прокуратури Одеської області на рішення апеляційного суду Одеської області від 10 вересня 2015 р.,

встановила:

У грудні 2014 р. Ф.Н.В. звернулася до суду з вищевказаним позовом, посилаючись на те, що постановою Приморського районного суду м. Одеси від 16 жовтня 2013 р. визнано неправомірною бездіяльність старшого слідчого прокуратури Одеської області З.В.С. при розгляді її заяв від 17 березня 2010 р., 28 квітня 2010 р., 5 травня 2010 р., 19 травня 2010 р. та 26 травня 2010 р. Апеляційним судом Одеської області 20 лютого 2014 р. апеляційна скарга прокуратури Одеської області залишена без задоволення, а постанова Приморського районного суду м. Одеси від 16 жовтня 2013 р. без змін.

Ф.Н.В. вважала, що внаслідок незаконної бездіяльності посадових осіб прокуратури Одеської області їй завдано майнової та моральної шкоди. Уточнивши позовні вимоги, просила суд стягнути на її користь 713 грн 96 коп. на відшкодування майнової шкоди та 50 тис. грн на відшкодування моральної шкоди.

Рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 22 квітня 2015 р. у задоволенні позову відмовлено.

Рішенням апеляційного суду Одеської області від 10 вересня 2015 р. рішення суду першої інстанції скасовано, ухвалено нове рішення, яким позов Ф.Н.В. задоволено частково. Стягнуто з прокуратури Одеської області на користь Ф.Н.В. 391 грн 95 коп. на відшкодування майнової шкоди, 1 тис. грн на відшкодування моральної шкоди. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

У касаційній скарзі прокуратура Одеської області просить оскаржуване рішення апеляційного суду скасувати, посилаючись на порушення судом норм матеріального й процесуального права, та залишити в силі рішення суду першої інстанції.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Відмовляючи в задоволенні позову Ф.Н.В., суд першої інстанції виходив із того, що вимога позивача щодо відшкодування майнової шкоди є необґрунтованою, оскільки не є шкодою в розумінні ст. 22 ЦК України, а є канцелярськими та іншими витратами, які були сплачені під час розгляду скарги в порядку ст. 303 КПК України і згідно з вимогами ЦПК України не відшкодовуються. Крім того, зазначені витрати є власними витратами, не відносяться до витрат, передбачених п. 3 ч. 3 ст. 79 ЦПК України. Також позивачем не надано доказів завдання їй моральної шкоди.

Апеляційний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції та частково задовольняючи позовні вимоги Ф.Н.В., виходив із того, що витрати, понесені позивачем у зв'язку з необхідністю прибуття до місця розгляду справи у суді, поштові витрати та витрати, понесені на копіювання паперів розміром 391 грн 95 коп. відносяться до процесуальних витрат, тому підлягають відшкодуванню. Також, керуючись принципом розумності, виваженості та справедливості, суд стягнув з прокуратури Одеської області, вина посадових осіб якої встановлена постановою Приморського районного суду м. Одеси від 16 жовтня 2013 року, 1 тис. грн на відшкодування моральної шкоди.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Таким вимогам закону рішення апеляційного суду не відповідає.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що постановою Приморського районного суду м. Одеси від 16 жовтня 2013 р. задоволена скарга Ф.Н.В. на неправомірні дії (бездіяльність) посадових осіб прокуратури Одеської області, а також співробітника прокуратури З.В.С. при розгляді її заяв від 17 березня 2010 р., 28 квітня 2010 р., 5 травня 2010 р., 19 травня 2010 р. та 26 травня 2010 р.

16 жовтня 2013 р. Приморським районним судом м. Одеси винесена окрема ухвала, згідно з якою судом постановлено звернути увагу прокурора Одеської області на вищевказані порушення кримінально-процесуального законодавства України з метою забезпечення необхідних заходів по усуненню причин та умов порушень, а також недопущенням подібних випадків в майбутньому.

20 лютого 2014 р. ухвалою апеляційного суду Одеської області апеляційна скарга прокурора відділу прокуратури Одеської області залишена без задоволення, постановою Приморського районного суду м. Одеси від 16 жовтня 2013 р. залишена без змін.

Відповідно до ст. 3 ЦПК України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

Згідно зі ст. 4 ЦПК України здійснюючи правосуддя, суд захищає права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, державні та суспільні інтереси у спосіб, визначений законами України.

Відповідно до ч. 6 ст. 1176 ЦК України шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок іншої, ніж передбаченої в чч. 1–5 цієї норми, незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, відшкодовується на загальних підставах.

Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду передбачені нормами ст. ст. 1166, 1167 ЦК України, відповідно до ч. 1 яких шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності вини.

Так, під час вирішення спорів про відшкодування шкоди за ст. ст. 1166, 1167 ЦК України доказуванню підлягає: факт спричинення шкоди, протиправність дій заподіювача шкоди і його вина, причинний зв'язок між протиправною дією та негативними наслідками.

Відсутність хоча б одного з таких елементів виключає відповідальність за заподіяння шкоди. Деліктна відповідальність за загальним правилом настає лише за наявності вини заподіювача шкоди.

При цьому в деліктних правовідносинах саме на позивача покладається обов'язок довести наявність шкоди та її розмір, протиправність поведінки заподіювача шкоди та причинний зв'язок такої поведінки із заподіяною шкодою.

Згідно з п. 3 роз'яснень Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 2005 року № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Відповідно до загальних підстав цивільно-правової відповідальності обов'язковому з'ясуванню при вирішенні спору про відшкодування моральної (немайнової) шкоди підлягають: наявність такої шкоди, протиправність діяння її заподіювача, наявність причинного зв'язку між шкодою і протиправним діянням заподіювача та вини останнього в її заподіянні. Суд, зокре-

ма, повинен з'ясувати, чим підтверджується факт заподіяння позивачеві моральних чи фізичних страждань або втрат немайнового характеру, за яких обставин чи якими діями (бездіяльністю) вони заподіяні, в якій грошовій сумі чи в якій матеріальній формі позивач оцінює заподіяну йому шкоду та з чого він при цьому виходить, а також інші обставини, що мають значення для вирішення спору.

Доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються на підставі пояснень сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко- і відеозаписів, висновків експертів (ст. 57 ЦПК України).

Статтею 58 ЦПК України встановлено, що належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування. Сторони мають право обґрунтовувати належність конкретного доказу для підтвердження їхніх вимог або заперечень. Суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування.

Згідно зі ст. 60 ЦПК України кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, крім випадків, встановлених статтею 61 цього Кодексу.

Проте апеляційний суд у порушення ст. ст. 212, 316 ЦПК України належним чином не дослідив надані позивачем докази на підтвердження того, чи внаслідок дій посадових осіб органів прокуратури, які встановлені судовими рішеннями, їй завдано моральної шкоди, яка полягає у душевних стражданнях, погіршенні стану здоров'я та з чого виходила Ф.Н.В., визначаючи розмір моральної шкоди.

Відповідно до ст. 212 ЦПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жоден доказ не має для суду наперед встановленого значення.

Однак рішення суду апеляційної інстанції про стягнення з прокуратури моральної шкоди мотивовано лише тим, що вина посадових осіб прокуратури встановлена постановою Приморського районного суду м. Одеси від 16 жовтня 2013 р., проте інші обов'язкові складові цивільно-правової відповідальності не досліджені.

Разом з тим апеляційний суд не зробив правового висновку про те, чи свідчить сам факт неприйняття прокуратурою процесуального рішення завдання особі шкоди та про наявність підстав для її відшкодування, оскільки

ки для наявності зобов'язання по відшкодуванню шкоди відповідно до ст. ст. 1166, 1167, 1176 ЦК України потрібна наявність незаконного рішення, дії чи бездіяльності органу прокуратури, наявність шкоди, протиправність дій її завдавача та причинний зв'язок між його діями та шкодою, які підлягають доказуванню на загальних підставах та є обов'язком позивача (ст. ст. 10, 60 ЦПК України).

Крім того, апеляційний суд не звернув уваги на таке. Якщо витрати понесені позивачем під час розгляду кримінальної справи в суді, то питання про їх відшкодування повинно вирішуватись під час ухвалення судового рішення саме у кримінальній справі.

У п. 2 пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17 жовтня 2014 року № 10 «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» судам роз'яснено, що судові витрати не є збитками в розумінні ст. 22 ЦК України, не входять до складу ціни позову і не можуть стягуватися як збитки.

Проте апеляційний суд у порушення вимог ст. ст. 212–214, 316 ЦПК України на зазначені вище положення закону уваги не звернув, не з'ясував належним чином фактичних обставин справи щодо заявлених вимог, які правовідносини сторін впливають з установлених обставин та яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин. При цьому суд не встановив, при розгляді якої справи Ф.Н.В. понесені витрати, та дійшов передчасного висновку про часткове задоволення позову.

За таких обставин рішення апеляційного суду не відповідає вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, зазначені вище порушення призвели до неправильного вирішення спору, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для його скасування з передачею справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ухвалила:

Касаційну скаргу прокуратури Одеської області задовольнити частково.

Рішення апеляційного суду Одеської області від 10 вересня 2015 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Порядок здійснення подружжям права спільної сумісної власності та право подружжя на розпорядження спільним сумісним майном визначено у статтях 63, 65 СК.

Водночас відповідно до ст. 59 СК той з подружжя, який є власником майна, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей.

Одним із видів розпорядження власністю є право власника використовувати своє майно для здійснення підприємницької діяльності.

Відносини стосовно майна фізичної особи-підприємця регулюються нормами ЦК, ГК та Закону України «Про підприємництво».

Стаття 3 ЦК серед загальних засад цивільного законодавства проголосила свободу договору, свободу підприємницької діяльності, яка не заборонена законом.

Свобода договору полягає, зокрема, у вільному вияві волі сторін, у тому числі у підприємницькій, господарській діяльності, на вступ у договірні відносини, у можливості вільно обирати собі партнерів у договірних відносинах, у визначенні умов договору тощо.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 23 березня 2016 р.

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом Є.Н.Є. до Р.С.І., товариства з обмеженою відповідальністю «База відпочинку «Фалькон», Глібівської сільської ради Вишгородського району Київської області про визнання недійсними рішення виконавчого комітету сільської ради, свідоцтва про право власності та застосування наслідків недійсності правочину за касаційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю «База відпочинку «Фалькон» на рішення апеляційного суду Київської області від 1 жовтня 2015 р.,

в с т а н о в и л а :

У березні 2015 р. Є.Н.Є. звернулася до суду з указаним позовом, посиляючись на те, що її чоловік — Р.С.І., діючи без її згоди, передав на підставі акта прийому-передачі до статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю «База відпочинку «Фалькон» (далі — ТОВ «База відпочинку

«Фалькон») набуті ними за час шлюбу та належні їм на праві спільної сумісної власності подружжя 3/10 частини бази відпочинку «Сокіл».

У зв'язку з нікчемністю на підставі ст. 65 СК України, ст. 369 ЦК України вказаного правочину позивачка просила суд: визнати недійсними рішення виконавчого комітету Глібівської сільської ради Вишгородського району Київської області від 8 вересня 2006 р. та видане на цій підставі свідоцтво про право власності на нерухоме майно у частині визнання та реєстрації права власності за ТОВ «База відпочинку «Фалькон» на 3/10 частини бази, що розташована на території урочища «Зелений бір» Глібівської сільської ради Вишгородського району Київської області; стягнути в натурі з ТОВ «База відпочинку «Фалькон»; відновити право спільної сумісної власності подружжя на 3/10 частини бази відпочинку «Сокіл».

Рішенням Вишгородського районного суду Київської області від 4 серпня 2015 р. у задоволенні позову Є.Н.Є. відмовлено.

Рішенням апеляційного суду Київської області від 1 жовтня 2015 р. рішення районного суду скасовано та ухвалено нове рішення, яким позов Є.Н.Є. задоволено частково. Визнано недійсними рішення виконавчого комітету Глібівської сільської ради Вишгородського району Київської області від 8 вересня 2006 р. в частині оформлення (визнання) права власності за ТОВ «База відпочинку «Фалькон» на 3/10 частини бази відпочинку «Сокіл», яка розташована в урочищі «Зелений бір» Глібівської сільської ради Вишгородського району Київської області, та видане на підставі цього рішення свідоцтво про право власності на нерухоме майно від 19 вересня 2006 р. у частині посвідчення права власності за ТОВ «База відпочинку «Фалькон» на 3/10 частини цієї бази відпочинку, які належать Р.С.І. на підставі договору купівлі-продажу від 28 квітня 2006 р. Вирішено питання про розподіл судових витрат. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

У касаційній скарзі ТОВ «База відпочинку «Фалькон», посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права й порушення норм процесуального права, просить скасувати рішення суду апеляційної інстанції та залишити в силі рішення суду першої інстанції.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Згідно із ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції виходив із того, що з моменту внесення майна до статутного фонду господарського товариства останнє є його власником, а той з подружжя, який не є його учасником,

має право на поділ одержаних доходів. При цьому зазначив, що вклад до статутного фонду товариства не є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Скасовуючи рішення районного суду та частково задовольняючи позов, апеляційний суд виходив із того, що перехід права власності й визнання та оформлення права власності за господарським товариством на підставі рішення сільської ради на спірне майно відбулось без згоди позивачки як співвласника майна, набутого за час шлюбу, тому зазначене рішення та видане на його підставі свідоцтво по право власності є незаконними, оскільки суперечать положенням ст. 65 СК України та ст. 369 ЦК України.

Проте погодитись із такими висновками апеляційного суду не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Зазначеним вимогам закону рішення апеляційного суду не відповідає.

Судом встановлено, що з 29 березня 1986 р. Є.Н.Є. та Р.С.І. перебувають у зареєстрованому шлюбі. Р.С.І., діючи без її згоди, передав на підставі акта прийому-передачі до статутного капіталу ТОВ «База відпочинку «Фалькон» належні їм на праві спільної сумісної власності подружжя 3/10 частини бази відпочинку «Сокіл».

Задовольняючи позов, апеляційний суд не звернув уваги на таке.

Порядок здійснення подружжям права спільної сумісної власності та право подружжя на розпорядження спільним сумісним майном визначено у ст. ст. 63, 65 СК України.

Водночас відповідно до ст. 59 СК України той з подружжя, який є власником майна, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей.

Одним із видів розпорядження власністю є право власника використовувати своє майно для здійснення підприємницької діяльності.

Відносини стосовно майна фізичної особи-підприємця регулюються нормами ЦК України, ГК України та Закону України «Про підприємництво».

У ч. 1 ст. 1 Закону України «Про підприємництво» розкривається поняття «підприємництва» як безпосередньої, самостійної, систематичної, на власний ризик діяльності по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством.

Проголошена в ч. 1 ст. 3 цього Закону свобода підприємницької діяльності, згідно з якою підприємці мають право без обмежень приймати рішення і здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству, розкривається через принципи підприємницької діяльності, зазначені в ст. 5 Закону.

Зокрема, принципами підприємництва є вільний вибір діяльності, залучення на добровільних засадах до здійснення підприємницької діяльності майна та коштів юридичних осіб і громадян, вільне розпорядження прибутком, що залишається після внесення платежів, установлених законодавством, тощо.

Стаття 3 ЦК України серед загальних засад цивільного законодавства проголосила свободу договору, свободу підприємницької діяльності, яка не заборонена законом.

Свобода договору полягає, зокрема, у вільному вияві волі сторін, у тому числі у підприємницькій, господарській діяльності, на вступ у договірні відносини, у можливості вільно обирати собі партнерів у договірних відносинах, у визначенні умов договору тощо.

Результатом наділення юридичних осіб — приватних підприємств і фізичних осіб-підприємців свободою господарської діяльності та підприємництва є застосування ними цивільно-правових договорів як правової форми їх діяльності.

Відповідно до ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання є юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, та фізичні особи — громадяни, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані як підприємці. Однією з організаційних форм господарювання є підприємство (ст. 62 ГК України).

Підприємство, засноване на приватній власності засновника, є приватним підприємством (ст. 63 ГК України).

Підприємство є юридичною особою, йому належить право власності на майно, у тому числі і яке передане засновником до статутного фонду як внесок (ст. ст. 62, 66 ГК України).

З моменту внесення майна до статутного фонду підприємство є єдиним власником майна й це майно не може одночасно перебувати у власності інших осіб.

При цьому суди мають враховувати, що навіть і в разі передання подружжям свого спільного сумісного майна до статутного фонду приватного підприємства, заснованого одним із них, майно переходить у приватну власність цього підприємства, а в іншого з подружжя право власності на майно (тобто речове право) трансформується в право вимоги (зобов'язальне право), сутність якого полягає у праві вимоги виплати половини вартості внесеного майна в разі поділу майна подружжя (а не право власності на саме майно) або право вимоги половини отриманого доходу від діяльності підприємства, або половини майна, що залишилось після ліквідації підприємства.

Обґрунтовуючи заперечення проти апеляційної скарги, ТОВ «База відпочинку «Фалькон» посилалось на те, що товариство є власником майна, переданого йому учасниками у власність, як вклад до статутного фонду відповідно до ст. 12 Закону України «Про господарські товариства» і набуло це майно та оформило його у встановленому законом порядку, без порушення прав позивача. При цьому зазначало, що відповідно до ст. ст. 61, 65 СК України той із подружжя, хто не є учасником товариства, має право на поділ одержаних доходів та право на компенсацію вартості його частки.

Зазначені доводи у порушення вимог ст. ст. 212–214, 316 ЦПК України залишились без належної уваги апеляційного суду.

Крім того, визнаючи рішення сільської ради та видане на його підставі свідоцтво про право власності на майно товариства недійсними, суд не вказав, яким вимогам закону вони не відповідають, які права позивача при цьому порушені, і якими нормами закону передбачено отримання згоди позивача (фізичної особи) на прийняття органом державної влади зазначених рішень та видачі відповідних документів на підставі установчих документів товариства. Пославшись на положення ст. ст. 203, 215 ЦК України, які регулюють порядок визнання правочинів недійсними, не вказав у рішенні, за яким правочином відбулося відчуження майна без згоди позивача, чи оспорений такий правочин сторонами на час вирішення спору, та фактично ототожнив рішення сільської ради по оформленню права власності товариства на підставі установчих документів з правочином по відчуженню майна,

що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, яке внесено до статутного фонду його учасником, одним із подружжя.

У порушення вимог ст. ст. 212–214, 303, 316 ЦПК України апеляційний суд не врахував зазначеного, належним чином не перевірів доводів позивача та заперечень відповідача, не встановив фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення спору, не навів у рішенні мотивів відхилення доводів позивача. Отже, висновки апеляційного суду є передчасними, ґрунтуються на припущеннях, що заборонено ч. 4 ст. 60 ЦПК України.

Ураховуючи те, що фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, апеляційним судом не встановлені, рішення апеляційного суду не відповідає вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для його скасування із передачею справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «База відпочинку «Фалькон» задовольнити частково.

Рішення апеляційного суду Київської області від 1 жовтня 2015 року скасувати, справу передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Накладення державним виконавцем арешту на рухоме та нерухоме майно боржника є його правом та гарантією задоволення законних вимог стягувача (ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження»).

Відповідно до ч. 4 ст. 25 Закону України «Про виконавче провадження» у разі відкриття виконавчого провадження за виконавчим документом про конфіскацію майна, стягнення періодичних платежів, забезпечення позовних вимог або якщо рішення підлягає негайному виконанню строк, встановлений частиною другою цієї статті, не надається.

Тобто в разі надходження на виконання виконавчого документа про стягнення аліментів державний виконавець має право без надання строку на самостійне виконання рішення суду накладити арешт на майно боржника.

Згідно з ч. 3 ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження» постановами, передбаченими ч. 2 цієї статті, може бути накладений арешт у розмірі суми стягнення з урахуванням виконавчого збору, витрат,

пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій та застосованих державним виконавцем штрафів, на все майно боржника або на окремі предмети.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 06 квітня 2016 р.

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за скаргою М.О.С. на дії державного виконавця Ленінського відділення державної виконавчої служби Полтавського міського управління юстиції за касаційною скаргою Ленінського відділення державної виконавчої служби Полтавського міського управління юстиції на ухвалу апеляційного суду Полтавської області від 23 вересня 2015 р.,

в с т а н о в и л а :

У травні 2015 р. М.О.С. звернувся до суду з указаним позовом, посилаючись на те, що рішенням Ленінського районного суду м. Полтави від 13 вересня 2012 р. стягнуто з нього на користь М.І.П. на утримання неповнолітнього сина М.М.О., 17 травня 2010 р. народження, аліменти у розмірі 1/4 частини з усіх видів заробітку (доходу) щомісячно до досягнення дитиною повноліття, починаючи з 05 вересня 2012 р. Постановами державного виконавця Ленінського відділення державної виконавчої служби Полтавського міського управління юстиції (далі – Ленінське ВДВС Полтавського МУЮ) від 23 березня 2015 р. накладено арешт на все рухоме та нерухоме майно, що належить М.О.С.

Посилаючись на те, що заборгованість за аліментами у нього відсутня, заявник просив скасувати зазначені постанови державного виконавця.

Ухвалою Ленінського районного суду Полтавської області від 24 липня 2015 р. у задоволенні скарги М.О.С. на дії державного виконавця Ленінського відділення державної виконавчої служби Полтавського міського управління юстиції відмовлено.

Ухвалою апеляційного суду Полтавської області від 23 вересня 2015 р. ухвалу районного суду скасовано. Визнано дії державного виконавця

Ленінського ВДВС Полтавського МУЮ щодо винесення постанов від 23 березня 2015 р. про накладення арешту на все нерухоме та рухоме майно, що належить М.О.С., неправомірними. Скасовано постанови державного виконавця Ленінського ВДВС Полтавського МУЮ від 23 березня 2015 р. про накладення арешту на все нерухоме та на все рухоме майно.

У касаційній скарзі Ленінське ВДВС Полтавського МУЮ просить скасувати ухвалу апеляційного суду, посилаючись на порушення судом норм матеріального та процесуального права, й залишити ухвалу суду першої інстанції в силі.

Касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Відмовляючи у задоволенні скарги М.О.С., суд першої інстанції виходив із того, що державний виконавець отримав заяву стягувача про те, що боржник аліменти самостійно не сплачує та виїхав на постійне місце проживання до Російської Федерації, на підставі чого державний виконавець, діючи відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», мав правові підстави для накладення арешту на рухоме та нерухоме майно боржника.

Скасовуючи ухвалу районного суду та задовольняючи скаргу М.О.С., апеляційний суд виходив із того, що державний виконавець наклав арешт на все майно боржника, хоча мав право накладати такий арешт лише в межах розміру заборгованості.

Проте з таким висновком апеляційного суду погодитись не можна.

Відповідно до ст. 383 ЦПК України сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права чи свободи.

Судами встановлено, що рішенням Ленінського районного суду м. Полтави від 13 вересня 2012 р. стягнуто з М.О.С. на користь М.І.П. на утримання неповнолітнього сина М.М.О., 17 травня 2010 р. народження, аліменти у розмірі 1/4 частини з усіх видів заробітку (доходу) щомісячно до досягнення дитиною повноліття, починаючи з 05 вересня 2012 р.

26 лютого 2015 р. до Ленінського ВДВС Полтавського МУЮ від ВДВС Диканського РУЮ надійшов виконавчий документ про стягнення з М.О.С. на користь М.І.П. аліментів.

19 березня 2015 р. до Ленінського ВДВС Полтавського МУЮ надійшла заява стягувача, М.І.П., про те, що боржник аліменти самостійно не сплачує та виїхав на постійне місце проживання до Російської Федерації.

Постановами державного виконавця Ленінського ВДВС Полтавського МУЮ від 23 березня 2015 р. накладено арешт на все рухоме та нерухоме майно, що належить М.О.С.

Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» державний виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів примусового виконання рішень, неупереджено, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

Пунктами 5, 6 ч. 3 ст. 11 цього Закону передбачено, що державний виконавець у процесі здійснення виконавчого провадження має право: накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку; накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають на рахунках і вкладах у банках, інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей.

Отже, накладення державним виконавцем арешту на рухоме та нерухоме майно боржника є його правом та гарантією задоволення законних вимог стягувача.

Відповідно до ч. 4 ст. 25 Закону України «Про виконавче провадження» у разі відкриття виконавчого провадження за виконавчим документом про конфіскацію майна, стягнення періодичних платежів, забезпечення позовних вимог або якщо рішення підлягає негайному виконанню строк, встановлений частиною другою цієї статті, не надається.

Тобто в разі надходження на виконання виконавчого документа про стягнення аліментів державний виконавець має право без надання строку на самостійне виконання рішення суду накладати арешт на майно боржника.

Згідно з ч. 3 ст. 57 Закону України «Про виконавче провадження» постановами, передбаченими ч. 2 цієї статті, може бути накладений арешт у розмірі суми стягнення з урахуванням виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій та застосованих державним виконавцем штрафів, на все майно боржника або на окремі предмети.

З аналізу наведених норм Закону вбачається, що чинним законодавством не визначено, в яких межах слід накладати арешт на майно боржника в разі стягнення аліментів, оскільки цей вид стягнення є тривалим у часі і не припиняється одноразовим виконанням судового рішення, а має періодич-

ний характер, тому встановити, в якому обсязі слід накладати арешт на майно боржника неможливо.

Згідно з ч. 3 ст. 387 ЦПК України, якщо оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність були прийняті або вчинені відповідно до закону, в межах повноважень державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби і права чи свободи заявника не було порушено, суд постановляє ухвалу про відмову в задоволенні скарги.

Отже, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що державний виконавець, накладаючи арешт на рухоме та нерухоме майно боржника, діяв відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», його постанови від 23 березня 2015 р. є правомірними, проте указанного не врахував апеляційний суд та безпідставно задовольнив скаргу М.О.С.

Відповідно до ст. 339 ЦПК України установивши, що апеляційним судом скасовано судові рішення, ухвалені згідно із законом, суд касаційної інстанції скасовує судові рішення суду апеляційної інстанції і залишає в силі судові рішення суду першої інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 339 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ України

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу Ленінського відділення державної виконавчої служби Полтавського міського управління юстиції задовольнити.

Ухвалу апеляційного суду Полтавської області від 23 вересня 2015 р. скасувати, ухвалу Ленінського районного суду Полтавської області від 24 липня 2015 р. залишити в силі.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Частиною 1 ст. 264 ЦК встановлено, що перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку.

Суд апеляційної інстанції дійшов передчасного висновку про те, що відповідач перервав строк позовної давності шляхом визнання заборгованості, уклавши акт приймання-передачі майнових прав на квартиру, оскільки саме по собі підписання такого акта є виконанням сторонами договору купівлі-продажу майнових прав, а не визнанням факту прострочення та наявності боргу.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 06 квітня 2016 р.

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ розглянувши в судовому засіданні справу за позовом Ш.Д.В. до публічного акціонерного товариства «Холдингова компанія «Київміськбуд» про стягнення пені за договором купівлі-продажу за касаційною скаргою публічного акціонерного товариства «Холдингова компанія «Київміськбуд» на рішення Голосіївського районного суду м. Києва від 28 жовтня 2015 р. та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 30 листопада 2015 р.,

в с т а н о в и л а :

У червні 2015 р. Ш.Д.В. звернувся до суду з указаним позовом, посилаючись на те, що 06 березня 2013 р. публічне акціонерне товариство «Холдингова компанія «Київміськбуд» (далі – ПАТ «ХК «Київміськбуд») продало йому майнові права на квартиру у м. Києві, про що вони уклали договір купівлі-продажу майнових прав. Відповідно до умов цього договору передача та приймання майнових прав здійснюється за актом приймання-передачі після отримання товариством сертифікату відповідності закінченого будівництвом об'єкта та проведення кінцевих розрахунків за фактично збудовану площу відповідно до технічних паспортів, виготовлених Київським міським Бюро технічної інвентаризації. Остаточною датою виконання зобов'язань за цим договором сторони визначили 13 грудня 2013 р.

Посилаючись на те, що відповідач не виконав зобов'язань за вказаним договором, позивач просив стягнути з нього пеню, передбачену п. 4.2 цього договору.

Рішенням Голосіївського районного суду м. Києва від 28 жовтня 2015 р., залишеним без змін ухвалою апеляційного суду м. Києва від 30 листопада 2015 р., позов Ш.Д.В. задоволено. Стягнуто з ПАТ «ХК «Київміськбуд» на користь Ш.Д.В. пеню за договором купівлі-продажу майнових прав у розмірі 69 338 грн 59 коп. та судовий збір у розмірі 693 грн 93 коп.

У касаційній скарзі ПАТ «ХК «Київміськбуд» просить скасувати судові рішення, посилаючись на порушення судами норм матеріального та процесуального права, й ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні позову.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Згідно із ч. 2 ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив із того, що багато-квартирний житловий будинок було введено відповідачем в експлуатацію з порушенням визначених договором купівлі-продажу майнових прав, укладеним з відповідачем, строків, що є підставою для нарахування штрафних санкцій.

Апеляційний суд погодився із висновком районного суду, зазначивши при цьому також про те, що Ш.Д.В. не пропустив строку позовної давності щодо вимог про стягнення неустойки, оскільки відповідач вчинив дії по визнанню зобов'язання, зокрема передав йому квартиру за актом прийому-передачі.

Проте з таким висновком апеляційного суду погодитись не можна.

Статтею 213 ЦПК України передбачено, що рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин.

Таким вимогам закону судове рішення апеляційної інстанції не відповідає.

Судами встановлено, що 06 березня 2013 р. між ПАТ «ХК «Київміськбуд» та Ш.Д.В. було укладено договір купівлі-продажу майнових прав на квартиру у м. Києві.

Відповідно до умов цього договору передача та приймання майнових прав здійснюється за актом приймання-передачі після отримання товариством сертифікату відповідності закінченого будівництвом об'єкта та проведення кінцевих розрахунків за фактично збудовану площу відповідно до технічних паспортів, виготовлених Київським міським Бюро технічної інвентаризації.

Остаточною датою виконання зобов'язань за цим договором сторони визначили 13 грудня 2013 р.

Згідно з п. 6.1 договору купівлі-продажу майнових прав ПАТ «ХК «Київміськбуд» виступає у вказаному договорі як продавець та приймає на

себе одностороннє зобов'язання перед покупцем вчинити дії, направлені на спорудження об'єкта з визначеними характеристиками, зокрема, кінцевим строком введення в експлуатацію в IV кварталі 2013 р.

Відповідно до п. 6.2 договору купівлі-продажу майнових прав ПАТ «ХК «Київміськбуд» зобов'язався передати майнові права після отримання сертифікату відповідності закінченого будівництвом об'єкта в експлуатацію та проведення кінцевих розрахунків за фактично побудовану площу відповідно до технічних паспортів.

Суд апеляційної інстанції у порушення ст. ст. 212–214, 303, 315 ЦПК України не дав належної оцінки довідці ПАТ «ХК «Київміськбуд» від 12 серпня 2015 р. та твердженням відповідача про те, що повний розрахунок за договором купівлі-продажу майнових прав позивач провів лише 12 серпня 2015 р., що унеможлиблює застосування до спірних правовідносин п. 4.2 цього договору.

Крім того, відповідно до ст. 256 ЦК України позовна давність — це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Сплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові (ч. 4 ст. 267 ЦК України).

Згідно з п. 1 ч. 2 ст. 258 ЦК України позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог: про стягнення неустойки (штрафу, пені).

Апеляційний суд, визначивши 01 січня 2014 р. датою початку перебігу строку позовної давності, не послався на докази та встановлені обставини, на підставі яких він визначив саме цю дату, не встановив наявності усіх необхідних складових для нарахування пені, зокрема факту сплати позивачем повної вартості квартири та непередання після цього майнових прав на неї.

Отже, суду слід визначитись із тим, з якої дати має обраховуватись початок зобов'язання компанії перед позивачем, за порушення якого нараховується неустойка.

Частиною 1 ст. 264 ЦК України встановлено, що перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку.

Суд апеляційної інстанції дійшов передчасного висновку про те, що ПАТ «ХК «Київміськбуд» перервав строк позовної давності шляхом визнання заборгованості, оскільки саме по собі підписання акта приймання-передачі майнових прав на квартиру є виконанням сторонами договору купівлі-продажу майнових прав, а не визнанням факту прострочення та наявності

боргу. Апеляційний суд не встановив наявності у зазначеному акті приймання-передачі посилань на визнання відповідачем боргу.

Отже, суд апеляційної інстанції у порушення ст. ст. 212–214, 303, 315 ЦПК України не встановив фактичних обставин, від яких залежить правильне вирішення справи, та норми права, які регулюють ці правовідносини, не перевірів доводів та наданих сторонами доказів, не перевірів правильності й справедливості рішення суду першої інстанції.

Ураховуючи те, що фактичні обставини, які мають значення для правильного вирішення справи, судом апеляційної інстанції не встановлені, ухвала апеляційного суду не відповідає вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для її скасування з передачею справи на новий апеляційний розгляд.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ухвалила:

Касаційну скаргу публічного акціонерного товариства «Холдингова компанія «Київміськбуд» задовольнити частково.

Ухвалу апеляційного суду м. Києва від 30 листопада 2015 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 20 Лісового кодексу (ЛК) тимчасові лісокористувачі на умовах довгострокового користування мають право за погодженням із власниками лісів — постійними лісокористувачами в установленому порядку зводити тимчасові будівлі і споруди, необхідні для ведення господарської діяльності.

Частиною 2 ст. 22 ЛК встановлено підстави припинення права користування лісами, зокрема: використання лісових ресурсів способами, які завдають шкоду навколишньому природному середовищу, не забезпечують збереження оздоровчих, захисних та інших корисних властивостей лісів, негативно впливають на їх стан і відтворення.

Установивши достовірний факт істотного порушення тимчасовим лісокористувачем умови договору, зокрема зведення на лісовій ділянці монолітних залізобетонних споруд без погодження з постійним лісокористува-

чем (власником лісів), що є підставою для розірвання договору довгострокового тимчасового користування лісами, апеляційний суд зробив передчасний висновок про відмову у позові про розірвання договору.

Ухвала колегії суддів судової палати у цивільних справах
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ
від 01 червня 2016 р.

(в и т я г)

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом міжрайонного прокурора з нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері в Київській області в інтересах держави в особі Київського обласного та по місту Києву управління лісового та мисливського господарства, Державного підприємства «Вищедубечанське лісове господарство» до Т.В.В. про розірвання договору про довгострокове тимчасове користування лісовою ділянкою та повернення лісової ділянки за касаційною скаргою першого заступника прокурора Київської області на рішення апеляційного суду Київської області від 28 серпня 2015 р.,

в с т а н о в и л а :

У вересні 2014 р. міжрайонний прокурор з нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері в Київській області звернувся до суду в інтересах держави в особі Київського обласного та по м. Києву управління лісового та мисливського господарства, Державного підприємства «Вищедубечанське лісове господарство» (далі – ДП «Вищедубечанське лісове господарство») з указаним позовом, посилаючись на те, що 30 квітня 2013 р. між Т.В.В. та ДП «Вищедубечанське лісове господарство» було укладено договір довгострокового тимчасового користування лісами, предметом якого є лісова ділянка площею 0,1436 га, розташована у виділах №№ 5, 6 кварталу № 154 Старосільського лісництва на території Лебедівської сільської ради Вишгородського району Київської області. Відповідачка у порушення умов договору та вимог ст. ст. 20, 74 ЛК України без погодження з ДП «Вищедубечанське лісове господарство» збудувала споруди: монолітний залізобетонний сходовий марш спуску до урізу води шириною 1,5 м, протяжністю 9 м, залізобетонна споруда – місток на плавучий понтон влаштова-

на із двох бетонних фундаментних блоків ФБС, поверх яких змонтована на цементному розчині залізобетонна плита розмірами 6,5 x 1,3 x 0,2 м та влаштована площадка із тротуарної плитки розміром 3 x 3 м, чим порушила умови укладеного договору.

Ураховуючи викладене, прокурор просив розірвати спірний договір та зобов'язати відповідачку привести до попереднього стану вказану лісову ділянку.

Рішенням Вишгородського районного суду Київської області від 29 січня 2015 р. позов задоволено. Розірвано договір про довгострокове тимчасове користування лісовою ділянкою від 30 квітня 2013 р., укладений між ДП «Вищедубечанське лісове господарство» та Т.В.В. Повернуто ДП «Вищедубечанське лісове господарство» лісову ділянку площею 0,1436 га, розташовану у виділах №№ 5, 6 кварталу № 154 Старосільського лісництва на території Лебедівської сільської ради Вишгородського району Київської області. Зобов'язано Т.В.В. привести до попереднього стану зазначену лісову ділянку.

Рішенням апеляційного суду Київської області від 28 серпня 2015 р. рішення районного суду скасовано у задоволенні позову відмовлено.

У касаційній скарзі перший заступник прокурора Київської області просить рішення апеляційного суду скасувати, посилаючись на порушення судом норм матеріального і процесуального права, та залишити в силі рішення суду першої інстанції.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції, виходив із того, що Т.В.В. порушила умови договору довгострокового тимчасового користування лісами, при перевірці дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності не надала затверджений проект благоустрою, погоджень та дозволів на збудовані на лісовій ділянці споруди.

Апеляційний суд, скасовуючи рішення районного суду та відмовляючи в задоволенні позову, виходив із того, що на час ухвалення рішення судом першої інстанції факт порушення Т.В.В. умов договору довгострокового тимчасового користування лісами був відсутній, оскільки відповідач 14 листопада 2014 р. уклала договір з ТОВ «Центр архітектурного проектування та ландшафтного дизайну» про розроблення проекту благоустрою, який було погоджено з головним архітектором Вишгородського району Київської області та представником постійного лісокористувача ДП «Вищедубечанське лісове господарство, та в якому передбачено розташування усіх тимчасових споруд та інших об'єктів благоустрою.

Проте повністю погодитись з такими висновками апеляційного суду не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Зазначеним вимогам закону рішення апеляційного суду не відповідає.

Судом встановлено, що розпорядженням Київської обласної державної адміністрації від 22 квітня 2013 р. Т.В.В. виділено у довгострокове тимчасове користування терміном на 49 років лісову ділянку площею 0,1436 га для культурно-оздоровчих та рекреаційних цілей, що знаходиться у постійному користуванні ДП «Вищедубечанське лісове господарство» Старосільське лісництво, розташованій на території Лебедівської сільської ради Вишгородського району Київської області.

На підставі вказаного розпорядження 30 квітня 2013 р. між ДП «Вищедубечанське лісове господарство» та Т.В.В. укладено договір № 20 довгострокового тимчасового користування вказаною лісовою ділянкою, який 30 квітня 2013 р. зареєстровано в Київському обласному та по м. Києву управлінні лісового та мисливського господарства.

Відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами від 30 квітня 2013 р. № 20 Т.В.В. надано у довгострокове тимчасове користування лісову ділянку з метою використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих та рекреаційних цілей у Старосільському лісництві ДП «Вищедубечанське лісове господарство», яка знаходиться на території Лебедівської сільської ради Вишгородського району Київської області, без вилучення її у постійного землекористувача — ДП «Вищедубечанське лісове господарство» та без зміни цільового призначення.

Згідно з умовами договору дострокового тимчасового користування лісами від 30 квітня 2013 р. № 20, погодженими сторонами договору, Т.В.В. зобов'язана, зокрема, використовувати лісову ділянку в порядку, визначеному цим договором та законодавством, дотримуватися норм лісового, еколо-

гічного, земельного законодавства України, протипожежних, санітарних правил, а також правил техніки безпеки та охорони праці.

При цьому, згідно з п. 22 договору довгострокового тимчасового користування лісами заборонено без дозволу власника лісів та постійного лісокористувача зводити тимчасові будівлі, споруди, паркани та інші споруди лінійного типу, необхідні для ведення господарської діяльності.

Відповідно до припису від 12 травня 2014 р. № 29, виданого ДП «Вищедубечанське лісове господарство», Т.В.В. без погодження з ДП «Вищедубечанське лісове господарство» збудувала на спірній лісовій ділянці споруди: монолітний залізобетонний сходовий марш спуску до урізу води шириною 1,5 м, протяжністю 9 м, залізобетонна споруда – місток на плавучий понтон влаштована із двох бетонних фундаментних блоків ФБС, поверх яких змонтована на цементному розчині залізобетонна плита розмірами 6,5 x 1,3 x 0,2 м та влаштована площадка із тротуарної плитки розміром 3 x 3 м, тобто без затвердженого проекту благоустрою, погоджень та дозволів.

Згідно п. 2 ч. 1 ст. 20 ЛК України тимчасові лісокористувачі на умовах довгострокового користування мають право, за погодженням із власниками лісів, постійними лісокористувачами в установленому порядку зводити тимчасові будівлі і споруди, необхідні для ведення господарської діяльності.

Частиною 1 ст. 32 Закону України «Про оренду землі» передбачено, що договір оренди землі може бути достроково розірваний за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі невиконання сторонами обов'язків, передбачених ст. ст. 24, 25 цього Закону та умовами договору.

Згідно зі ст. 25 Закону України «Про оренду землі» орендар земельної ділянки має право за письмовою згодою орендодавця зводити в установленому законодавством порядку жилі, виробничі, культурно-побутові та інші будівлі і споруди та закладати багаторічні насадження.

Статтею 526 ЦК України визначено, що зобов'язання має виконуватися належним чином, відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

Пунктом 1 ч. 1 ст. 611 ЦК України передбачено, що у разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору.

Відповідно з п. 2 ч. 1 ст. 651 ЦК України договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом. При цьому, істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої їм шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

За правилами ст. ст. 598, 653 ЦК України зобов'язання припиняється частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом, зокрема: в разі розірвання договору, припинення зобов'язання на вимогу однієї із сторін допускається лише у випадках, встановлених договором або законом.

Частиною 2 ст. 22 ЛК України встановлено підстави припинення права користування лісами, зокрема: використання лісових ресурсів способами, які завдають шкоду навколишньому природному середовищу, не забезпечують збереження оздоровчих, захисних та інших корисних властивостей лісів, негативно впливають на їх стан і відтворення.

У п. 5.6 Правил використання корисних властивостей лісів, затверджених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 14 липня 2012 р. № 502, визначено, що при використанні корисних властивостей лісів не допускається пошкодження лісових насаджень, рослинного покриву та ґрунтів, засмічення та забруднення виділеної лісової ділянки та прилеглої до неї території.

У п. 6.4 вказаних Правил вказано, що спорудження тимчасових будівель і споруд, у тому числі лінійного типу, необхідних для ведення господарської діяльності, здійснюється за погодженням з постійними лісокористувачами (власниками лісів).

Обґрунтовуючи доводи позовної заяви, прокурор посилався на те, що відповідачкою істотно порушені умови договору, зокрема проведено будівництво монолітних залізобетонних споруд, що є беззаперечним фактом і це підтверджується приписом ДП «Вищедубечанське лісове господарство» від 12 травня 2014 р., що є підставою для розірвання укладеного договору.

У порушення вимог ст. 212–214, 303, 316 ЦПК України апеляційний суд на зазначені положення закону уваги не звернув; доводів сторін як на підтвердження, так і на заперечення позову належним чином не перевірів, фактичних обставин не встановив, не навів у рішенні мотивів відхилення зазначених доводів.

Отже, висновки судів про необґрунтованість позову є передчасними і ґрунтуються на припущеннях, що заборонено ч. 4 ст. 60 ЦПК України.

При цьому, посилення апеляційного суду на відсутність порушень умов договору з посиланням на розроблення указанного проекту благоустрою, у якому передбачено розташування усіх тимчасових споруд та інших об'єктів благоустрою, не спростовує доводів позивача про наявність факту порушення умов договору на час пред'явлення позову й вимог ст. 25 Закону України «Про оренду землі», яка передбачає право лише за письмовою згодою орендодавця зводити в установленому законодавством порядку жилі, виробничі, культурно-побутові та інші будівлі і споруди та закладати багаторічні насадження, та п. 6.4 вказаних Правил, де зазначено, що спорудження тимчасових будівель і споруд, у тому числі лінійного типу, необхідних для ведення господарської діяльності, здійснюється за погодженням з постійними лісокористувачами (власниками лісів), на наявність яких апеляційний суд не послався, тобто не послався на обставини, які мають значення для вирішення цього спору та підлягають доведенню у цих правовідносинах.

Ураховуючи, що фактичні обставини справи, які мають значення для правильного вирішення справи не встановлені, рішення апеляційного суду не відповідає вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, зазначені вище порушення призвели до неправильного вирішення спору, що в силу ст. 338 ЦПК України є підставою для його скасування із передачею справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ України

у х в а л и л а :

Касаційну скаргу першого заступника прокурора Київської області задовольнити частково.

Рішення апеляційного суду Київської області від 28 серпня 2015 р. скасувати, справу передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.